

Gyarmathy Zsigáné:
A VILÁG VÉGE

I.

Egy dombocskán állott a híres fösvény háza. A fösvényt Antal uramnak szólították, a kutyáját pedig Bodrinak.

Szegény Bodri! Nem sok jó falatot kapott, de azért nagyon hűséges volt.

A fösvények rendszerint rossz szívűek és nem szereti őket senki; Antal uramat is csak a kutyája szerette.

A falusi csintalan gyermekek sokat bosszantották Antal uramat, de egyik sem annyit, mint a szomszédék Pistája. Ha kilépett az utcára, csak hallotta a kerítés mellől:

– Zsu! zsu! zsú! – Ami annyit tesz, hogy: Zsugori! Zsugori! Zsugori!

Egyszer aztán a Pistáék kapuja nyitva volt, de Pista arra nem is ügyelt és amint Antal gazda ott elé ment volna, ismét csak hallja: Zsu! Zsu! Zsú.

Nosza, neki! Befordul a nyitott kapun, odaszorítja Pistát a kert mellé és elkezd a botjával paskolni, s minden ütésre azt mondja: Zsu! Zsu! Zsú!

Pista ordított torkaszakadtából, mire a Bodri is úgy elkezdett ugatni, hogy az utca minden libája oda gyűlt.

– Gigágá, gigágá: mi van itt?

II.

Pista – amint láthatjátok –, nem volt éppen egészen jó gyermek, így hát nem azt gondolta, hogy: no, biz én kikaptam a csúfolódásomért: hanem mindig leste, mikor megyen ott el Antal gazda: meg akarta dobálni, már össze is gyűjtötte a szép sima kavicsokat.

De Antal gazda nem mozdult ki. Kapott valahonnan egy régi naptárt és mind azt olvasta: százszor is végig olvasta már, míg egyszer határozott. Az volt abban a naptárban, hogy egy üstökös csillag sebesen közeledik a mi földünk felé és mikor eléri, az üstökével szétzúzza az egész földet. A föld ízzé-porrá törve hull a semmiségbe. Már nagyon közel van, két hónap múlva itt lesz és akkor vége a világnak.

– Jaj, vége a világnak! – siránkozott Antal gazda – akkor vége van az én házamnak és vége a sok szép fényes aranyomnak... jaj Istenem, jaj Istenem! Mint potyog majd le a semmiségbe a sok drága arany! Nem engedem, nem engedem! Inkább megeszem!

Nyomban elő is szedte mind, de az arany nagyon kemény: nem eheti meg. Gondolkozott, gondolkozott, végre kitalált valamit. Lehet azokon a kemény aranyokon puha sülteket, édes csemegéket, jó borokat venni: tehát úgy eszi meg az aranyait.

Hogy csodálkozott Bodri, mikor egy tál sülttel kínálta meg gazdája:

– Nesze, kutyám, egyél!

– Bizony, mégiscsak jó ember ez az én gazdám – gondolta a Bodri és megnyalta gazdája kezét.

Így dúskáltak a mindenféle jóban egy hónapig és akkor kiszámította a fösvény, hogy ha csak így fogynak az aranyok, akkor a világ vége előtt egy század részét sem tudja megenni. Ismét elkezdett gondolkozni. Még egyszer végigolvasta, hogy az üstökös rohan a föld felé...

No, hát csak gyorsan neki a munkának!

Összehívta az egész falut és felolvasta az írást.

– Na, ugyebár, meg van írva? Most már akinek esze van, értheti a dolgot. Látjátok, csak négy hetet fog még élni ez az öreg föld, akkor az üstökös szétzúzza, és mi mindnyájan lezuhanunk a semmiségbe. Mily csattanás, dördület lesz az!

Az emberek csodálkoztak, meg is ijedtek és szívesen ott maradtak a marasztásra; mert hát Antal gazda megmarasztotta az egészszet. De még sem az egészszet! Volt egy fiú, akit ugyancsak nem marasztott. Kinyújtotta a botját és úgy mutatott a szomszédék Pistája felé:

– Te nem kellesz, takarodj!

Aztán megkezdődött a dínom-dánom.

III.

– No, ez az utolsó aranyom! – mondta egy reggel Antal gazda –, de hát itt van az utolsó nap is.

Végigfutotta a hideg, aztán elkezdte csókolgatni az aranyát:

– Téged mégsem doblak el, maradj itt a szívem fölött: Zuhanj le te is velem. Most pedig, amíg begyűlnének a vendégek, szedjük össze a gyermekeknek való csemegéket –, és összegyűjtött minden édességet és kiszórta az udvarra:

– Jertek, jertek, gyermekek, szedjétek fel!

Pista is gyermek volt és befutott a többivel. Mikor meglátta, rá acsarkodott:

– Te rosszcsont, te rosszcsont, takarodj!

Pista futott ki az udvarról.

– Csípd meg Bodri, csípd meg! – uszította a kutyáját Pista után.

Ezalatt gyűltek a vendégek: mindegyiknek jutott két üveg bor, egy tál sült, egy nagy kalács és egy halom édesség.

Ebéd után ittas lett a vendégsereg. Legjózanabb a házigazda volt: úgy szorongatta a félelem, hogy inni sem tudott. Nagy meleg volt, de egyszerre kezdett sötétülni és egy nagyot dörgött a fellegek között. Antal gazda elsápadt. Felállt és reszkető hangon mondta:

– Bizony, mondom nektek, itt van a világ vége! Hiszen meg van írva világosan ebben a könyvben...

Még egyet dördül az ég, erre a vendégsereg nagyon megijed és nyomban leguggol az asztalok és székek alá, csak a gazda marad állva. Állva marad és kezd gondolkozni: vajon merre hajtsa a fejét ezen az utolsó napon? Szeretne úgy pottyanni a semmiségbe, hogy ne üsse meg nagyon a fejét; szegény feje mekkorát koppanna!

Szétnéz: jaj, be kár azért a sok drága italért! Gyorsan felhajt néhány pohár bort és neki indul keresni egy alkalmas helyet. Benn már alusznak a többiek. Antal gazda pedig megy a nagy diófa felé. A diófa alatt volt egy üres hordó:

– Te, te, hordóm, te leszel az én koporsóm!

Amint ezt kigondolta, zsupsz! Belehelyezkedett a hordóba, magára húzta a fedelet, melyen egy lyuk volt és elkezdett keservesen énekelni egy halottas éneket.

Fújta, fújta keservesen, míg egyszer csak elnyomta az álom és horkolása messze hallott. Ekkor a kerítésen csak átugrik valaki... hát biz az Pista volt! A hordóhoz settenkedett, körüljárta. Készen volt a terve még akkor, mikor a sövénykerítésen beleskelődött, s így elkészülve jött erre a jó szomszédi látogatásra. Zsebéből elővett egy kalapácsot és néhány szeget:

– Na, megtréfállak, zsugori! Aztán kipp, kopp! S a hordó fedele oda volt szegezve. Akkor a gömbölyű oldalára fektette a hordót és meglódította. A dombról pompásan gördült a tele hordó lefelé, egész a kert végében folydogáló kis patakig, a kis pataknak a kellős közepéig. Ott megállt és a kis halak nagyon csodálkoztak.

Míg a hordó gurult, Antal gazda azt álmodta, hogy a világ összeomlott és a hordó most pottyán a semmiségbe.

Pista nevetve, tapsolva futott a hordó után:

– Jól van, jól van! Most már, Zsugori, egy kissé meg is fürdesz, mert abba a kiszáradt hordóba majd beszivárog a víz. Bele nem fúlsz, csak egy ülő fürdő lesz az egész. Aztán ha jól megáztál, majd küldök valakit, hogy szabadítson ki, de csak akkor, előbb nem!

IV.

– Hol a gazdám, hol a gazdám! Szimatol Bodra. Egy kissé eltaláltál késni, jó kutya! Ugye, nehéz álom nyomott el szokatlan nagy lagzi után?

Szimatolt, szimatolt és a hordó útján leért a patakig; ott nem is gondolkozott hosszasan, beleugrott a patakba. Bizony pedig nem szerette a vizet!

– Jaj istenem, hát itt van a gazdám a hordóban! Elkezdte kaparni a dongákat és fülelt: a gazdája pedig horkolt. Ez a dolog sehogy se tetszett Bodrinak és rágyújtott egy hatalmas vonításra. Vonított, vonított, amint csak tudott. A faluban összefutottak a kutyák: Ugyan mi baj lehet?

Pistának sehogy sem tetszett ez a dolog: a bolond Bodri még ide csődíti az embereket, s akkor idejekorán szabadítják ki a Zsugorit, pedig azt nem akarja!

– Hallgass, te Bodri! – rivallt a kutyára – de a Bodri még cifrábban vonított; akkor elkezdte dobálni.

Erre a kutya mindent kitalált: úgy, hát te tetted ezt a gazdámval! Egy nagyot szökött. Pista észrevette a szándékát, futásnak eredt; Bodri utána. Nyomban utol is érte, és ham! ham! mind a két combjába beleharapott. Aztán, mint aki dolgát jól végezte, visszafutott a patakhoz, leült a két hátsó lábára, és folytatta az éktelen vonítást.

Eközben feltűnt a hold, amire Bodri még jobban vonított.

Ezt a dolgot megsokallta egy fekete felhő:

– Ejha! mulassunk! – mondta és egy nagy dördülettel ráborult a nevető holdra, elsötétült a hold is, a csillagos ég is és egyszerre csak zuhogott a nagy záporosó.

Fakó sárgán rohanta meg a kis patakot az árvíz; a sárgás vízsörény felvette a hátára a hordót, meghimbálta, aztán vitte, vitte. Az árvíz mellett futott a szegény Bodri kutya:

– Jaj, a gazdám, jaj, a gazdám! – mindig csak ezt ordította, amint futott.

Antal uram pedig kezdett ébredezni benn a hordóban. A hidegvíz beszivárgott hozzá: na, fürödj, öreg! Eddig úgy sem igen cselekedted ezt!

– Vajon most zuhanok, vagy már lezuhantam? Már akárhogy van, az igaz, hogy víz van! Mintha kutya is lenne, a vízzúgáson valami vonításféle hallatszik át. Ó, csak lenne gyorsan vége ennek a világnak!

Megadta magát a halálnak.

Pista a kertből nézte az árvizet és mikor meglátta, hogy a hordót viszi az áradat, elkezdett dobogni a szíve és a lelkiismeret így szólt hozzá: lásd, a helytelen pajkos-ságoddal most megöltél egy embert. Jaj, ez borzasztó! Ezentúl nem lesz az életednek egyetlenegy nyugodt perce: mindig látni fogod azt a hordót, melyből te csináltál koporsót, s azt az öregembert, akit élve zártál a koporsóba: rossz vagy, rossz vagy, Pista, nagyon rossz!

– Nem, nem akartam! – siránkozott a fiú és elkezdett töprenkedni, hogy most már ugyan mit tegyen?

Gondolkozott, gondolkozott, de semmi okosat nem tudott kisütni. Nagy búsán bement az Antal gazda házába; ott még mind aludt a vendégsereg, azokat még nem ébresztette fel a hideg fürdő.

Aztán szétnézett a szobában és meglátta azt a botot, melyet már jól ismert: ezzel páholta el Antal gazda. Nézte, nézte a botot és ekkor gondolt valamit:

– Jer, jer, öreg jószág, légy te az én vándorbotom. Szükségem van rád, mert nem tudok itthon vesztegelni a rossz cselekedetem után. Úgy érzem, hogy az a hordó ide gurult a szívemre és nagyon nehéz: fussunk tőle, fussunk!

Felkapta a botot, sebtében tele rakta a zsebét ételmaradékkal, lefutott a patakhoz és megindult lefelé a víz mentén.

Ment, ment, addig ment, míg a lába is vérzett már, a talpa is, meg ott is, ahol Bodri megharapta.

Egy öregasszony száraz gallyat szedegetett, meglátta és szánakozva szólt hozzá:

– Te kisfiú, mi lelte a lábadat? Jer, áztasd meg a vízben, mert bizony rossz dolgod lesz veled. – S míg ezt mondta, a karjánál fogva berántotta a patakba és elkezdte mosogatni a sebét.

– Beszéld el, fiam, mi lelt?

Pista elbeszélte az esetét, az öregasszony megcsóválta a fejét és azt mondta, hogy ha meg nem találja azt a kutyát, amelyik megmarta és nem vágthat a szőréből annyit, hogy bekösse a marás helyét, akkor a lábát le kell vágni.

– Még azt sem bánám, ha ráakadnék a hordóra, s ha a hordóban még élne az a szegény öregember!

És rá sem hallgatva az öregasszonyra, ismét neki indult lefelé a patak partján és ment, mendegélt.

Egyszer csak mintha kutyavonítást hallana.

– Ó, én jó Istenem, ha az a kutya a Bodri lenne!

Futásnak eredt befelé az erdőbe. De a patak mellől nem tágitott, ez a patak vitte el a hordót, csak ez adhatja vissza.

A kutyavonítás közelebb hallatszott, de a kutya nem látszott. Pista csak ment. Egyszerre a patakon túl egy sziklarejtekből előszökik egy sovány, bozontos kutya: Nini, bizony éppen a Bodri! Előbb megugatja Pistát, de azután mintha valamit gondolna – és gondolt is – csak oda sompolyog hozzá, megnyalja a kezét, kérő tekintettel néz a szemébe, mintha mondaná:

– Jer velem, Pista, hozd helyre a hibádat!

– Megyek, Bodri, megyek, hol van a gazdád?

A Bodri megértette és viháncolva, hátra, hátranézve keresztülment a vízen s megállt egy sziklatömb előtt. Pista oda futott, hát a hordó ott volt egy sziklaüregbe akadva. Amint megakadt, nem sodorhatta a víz, s mikor az áradat elmúlt, a hordó ott maradt fennakadva.

Mikor Pista meglátta, csak elkezdett a szíve dobogni: félt közeledni. De aztán erőt vett a megindulásán, és odament a hordóhoz: fülét a dongára illesztette, nem hallott semmit.

– Meghalt, meghalt! – kiáltotta sírva.

De Bodri nem engedte siránkozni, elkezdte az orrával döfögetni a kezét; mintha csak azt mondta volna: no, hát vedd hasznát a kezeknek! Most már Pista értette meg a kutyát. Átfogta a hordót és nagy erőfeszítéssel kirántotta a két szikla közül. De a hordó fenéke beleakadt egy sziklacsúcsba és ott is maradt, a hordó pedig legurult a patak partjára, ott egy nagyot zökkent és Antal gazda kipottyant a fűre, mozdulatlanul feküdt.

– Jaj, Istenem, meghalt! – kiáltotta Pista.

Bodri végigsimította, aztán elkezdte nyalni a kezét, azután a nyakát és felnézett Pistára, mintha mondta volna:

– Hát segíts te is valamit!

Erre Pista hideg vizet merített két tenyerébe és megdörzsölte az öreg halántékát, pedig nagyon félt tőle. Egyszer aztán Antal gazda megmozdult, felnyitotta a szemét és azt kérdezte: hogy a világ vége után is él még valaki? Azután megismerte a Bodrit is, Pistát is, meg a botot is:

– De hát hol vagyunk, mi történt?

Mivel Bodri nem tudta elmondani a történeteket, Pista mondta el úgy, amint volt, aztán elővette a jó sülteket:

– Na, Antal uram, egyék, mert nagyon éhes lehet, azután pedig bocsásson meg nekem. Csak azt kérem, mert igazán rossz voltam.

– Megbocsátok, hogyne bocsátanék, hiszen nálad nélkül ott veszem volna a hordóban! De most első dolgunk legyen, hogy kössük be a lábadat, mert csepeg a véred Pista.

Elővette a bicskát, levágott a Bodri nyakáról egy tincs szőrt, levágott a saját ingéből egy darabocskát és bekötötte a Pista lábát. Ezzel aztán szent volt a békesség hármuk között.

A kis patak nagy kövei alól leskelődtek a halacsák és nagyon csodálkoztak. Hát még mikor azt látták, hogy az öregember és a kisiú felfogták a nagy bolond hordót és úgy tologatták a sziklás parton felfelé:

– Csak vigyük, Pistike, oda ezt a hordót, ahol megakadt.

– Visszük, Antal gazda, de miért visszük?

– Hát azért, édes fiam, hogy ezentúl ez lesz az én lakásom. A sziklára örökzöld fenyők borulnak, jó lesz ott nekem. Haza úgyse mennék ezért a széles világért, még a legkisebb gyermek is kinevetne, még a libák is rám gágognának. Azért csak itt maradok örökre ebben a rengetegben. Az én világomnak úgyis vége: bevégeztem, mikor bolond fővel bele ültem ebbe a hordóba.

Hiába kérlelte Pista, nem ért semmit.

– Itt maradok, itt maradok! – mondta határozottan. – Még a Bodri is kettőt-hármat böffentett: itt, itt!

– De hát aztán mivel él itt, Antal gazda?

– Hallal, gyökérrel, vízzel, jó levegővel, kevés kell már nekem, Pistike.

És a hordót nagy bajjal visszahelyezték oda, ahova vitte a víz: a két szikla közé, az örökzöld fenyők alá. És Antal gazda ott is maradt örökre. Remete lett belőle. A botot Pistának ajándékozta emlékül, meg hogy legyen visszatérő útjában gyámola. Mert Pista visszatért, de csak búcsúvételre az övétől: meg volt már a terve. Sok tarkabarka változatos dologtól nyüzsgött az a terv, melyet, hogy mi módon hajtott végre, azt megtudjátok majd később egy történetből, majd ha megírom.

(1897)